

Чарівні казки

Як Іван оженився на дочці царя поганин

Як Іван оженився на дочці царя поганина Жив-був, де не був, один бідний чоловік та мав багато дітей. Один підріс і каже:

— Няньку, я піду служити. Якщо нічого не заслужу, то хоч сам прокормлюся.

Приготували йому їсти, і пішов у путь-дорогу. Іде та й іде. Де бачить заможних господарів, проситься, аби його найняли на роботу, але ніхто не бере. Так прийшов він до царя і найнявся служити. Куди його посилали, всюди чесно працював. А в того царя був син, що вже треба йому було женитися. Цар каже:

— Сине, пора женитися.

А царський син полюбив собі дівку сусідського царя Поганина. Але вона не любила царського сина, бо був, як кажуть, прибитий міхом з-за вугла, якийсь не до людей. Цар пише листа царю Поганину, щоби за його сина віддав доньку. Поганин пише царському синові:

— Прийди до мене в гості, але з такою умовою: що буде наготовлено, щоб усе поїв, усе випив, і яке тобі завдання дам, щоб ти його виконав. Тоді я віддам за тебе свою доньку.

Прочитав листа царевич і розказав слугі, як цимборові, про все, що там було написано. Каже:

— Я не йду до Поганина, бо той мені голову зрубає. Іван-слуга подумав собі: «Іду я сам, а може, мені вдасться видурити від царя доньку». Іван — селянський син — узяв собі шаблю, лук, коня із стайні і пішов у дорогу. Як уже втомився, зайшов у хащу. Коня прив'язав за мотузок до ноги, пустив його пасти, а сам ліг і заспав. Вовки прийшли і з'їли коня. Іван устав, дивиться, а коня нема, і вирішив іти пішки. Іде він і дивиться — дванадцять плугів оре, а один чоловік іде позаду плугів, всі борозни поїдає і кричить, що голоден. Іван став і диву дається: як-то так, стільки плугів оре, а він ті борозни поїдає та ще й кричить, що голоден.

А той Землеїд каже:

— Що ти дивуєшся? А я не дивуюся, що чоловік прив'язав коня до ноги і не чув, як вовки коня з'їли.

— То я був,— каже Іван.— То я заспав, і вовки від мене коня з'їли.

Землеїд Іванові каже:

— Де ти йдеш?

— Іду до царя в гості,— відповідає Іван.

— Бери й мене з собою. Чи буде там щось їсти?

— Буде.

Зібралися і йдуть вони вдвох. Ідуть далі і видять чоловіка, який бере у руки такий великий камінь, як гора, і суче його на пісок, що лиш порошок летить. Вони зупинилися і дивляться. А той каже:

— Що ви диву даєтесь? А я нічого не дивуюсь, що чоловік прив'язав коня до ноги, вовки з'їли коня, а чоловік нічого й не чув.

— То я був,— каже Іван.

— Куди ви йдете? — питає Сучикамінь.

— Ідемо до царя в гості.

— Беріть і мене з собою. Чи буде там для мене якась робота?

— Буде, буде. Ходімо разом,— дав згоду Іван. Ідуть уже вони втрьох. Ідуть, ідуть, бачать — тече річка. А чоловік ліг серед ріки, і вся вода тече йому в рот, а він кричить, що пити хоче. Ці стали і дивуються: як то так, стільки води тече, а він п'є і кричить, що ще пити хоче. А той Перепийвода говорить:

— Що ви дивуєтесь? Я нічого не дивуюсь, що чоловік прив'язав коня до ноги, заспав, а вовки коня з'їли. Іван каже:

— То я був.

— Куди йдете? — питає Перепийвода.

— До царя в гості.

— Беріть і мене з собою. Чи буде там що пити?

— Буде, буде. Ходи лише з нами. Прийшли вони на одну поляну. А там стоїть чоловік з луком і цілиться далеко в гору. Каже Іван:

— Що ти робиш, чоловіче? А то був Далекогляд і каже: — Ось там на горі стоїть дуб, а на дубові сидить муха, і хочу вибити їй око.

А ті четверо стоять і дивуються, бо вони й дуба не видять на горі, а не те щоб й муху бачити на дубові.

— Що вам так дивно? — каже Далекогляд.— А я і не дивуюсь, що чоловік прив'язав коня до ноги, заспав, а вовки коня з'їли, і не чув.

— То я був,— каже Іван.

— Де йдете? — питає Далекогляд.

— Ідемо до царя в гості.

— Беріть і мене. Чи буде там що стріляти?

— Буде. Ну, ходімо разом.

Ідуть вони вже вп'ятох. Зайшли межі гори, а там чоловік з гори на гору ступає. А вони очам своїм не вірять:

як то чоловік може ступати з гори на гору. А той Перескачгора каже:

— Що ви дивуєтесь? А я не дивуюсь, що чоловік прив'язав коня до ноги, вовки коня з'їли, а він і не чув.

— То я був,— каже Іван.

— Де йдете? — цікавиться Перескачгора.

— До царя в гості.

— Якщо там треба буде мене, то я йду з вами.

— Аякже, ходімо разом.

Зібралися вони і йдуть ушістьох. Приходять до одного села, а там чоловік у шубі й шапці несе дрова у хащу в зав'язці і кричить, що він змерз. А пі шестеро зупинились і аж роти порозкривали з дива, що так тепло, а той у шубі, шапці несе в'язанку дров і кричить, що йому холодно.

— Що ви дивуєтесь? — каже Мороз.— Я зовсім не дивуюсь, що чоловік прив'язав до ноги коня, заспав, вовки коня з'їли, а він і не чув.

— То я був,— каже Іван.

Зібралися вони і йдуть усі семеро разом. Недалеко від того міста, в якому жив цар, на дорозі бачать цілі купи мурашок, ті так кусають одні других, що й самі не розуміють, хто кого. Іван узяв шаблю і розігнав їх, щоб не кусалися і щоб ніхто не дотоптав їх. Вони перелякалися і перестали кусатися. Тоді прийшла до Івана старша мурашка і каже:

— Ти мені порядок навів, і я буду тобі в пригоді. На одну лапку, коли тобі буде треба, потряси нею, і я з'явлюся.

Іван узяв лапку, поклав у кишеню і далі йде з своїми товаришами. На дорозі бачать цілі рої бджіл, які так кусаються, що не розуміють, хто кого. Іван узяв шаблю, порозгортав їх сюди-туди, в один бік, другий бік. Бджоли налякалися, розлетілися і перестали гоїстися. Тоді приходять до Івана матка і каже:

— Візьми моє крильце. Коли тобі біда буде, запали, і я стану в пригоді.

Узяв Іван крильце, поклав у кишеню, і йдуть далі. Приходять близько до міста, в якому живе цар Поганин, а там нарізано волів, корів, овець. Уся дорога закладена м'ясом. Тоді Землеїд каже:

— Який я голоден! — І став кидати в рот м'ясо, як галушки, і тільки проковтує. Усе поїв і кричить: «Голоден!»

Пройшли трохи далі, а там уся дорога закладена бочками з вином. Перепийвода кричить:

— Я пити хочу!

І як візьме бочку в руки, то лиш переверне, як кружку,— і вина нема. І так він усе вино випив, і звільнив дорогу від бочок.

Прийшли вони до царя. А цар такий сердитий, що іскри з нього летять вогняні. Каже Іванові:

— Раз ти прийшов до мене в гості доньку сватати, треба завдання виконати. Там і там, у такій то державі є живуца вода. Посилай ти свого слугу, а я свою служницю. Якщо твій слуга скоріше принесе води, то ти мені голову зрубаєш і будеш царем, а якщо моя служниця скоріше принесе, то я тобі відрубую голову і не будеш моїм зятем.

А в того царя служницею була баба Повітруля. Цар дає пивник Іванові й Повітрулі і каже:

— Ідіть по воду!

Іван звернувся до Перескачгора:

— Іди і принеси води, і щоб тут швидше був, ніж баба Повітруля.

І побігли. Повітруля собі, а Перескачгора собі, хто скоріше. Повітруля знала, де криниця, а Перескачгора ні, і він ішов позаду неї, і вона його все випереджала. І так сталося, що Повітруля набрала живуцї води і вже вертається назад, а Перескачгора іще лише доходить до криниці. Іван говорить Далекоглядові:

— Ану подивися, хто перший буде: Повітруля чи Перескачгора?

Той подивився і каже:

— Повітруля вже вернулася з водою, а наш цїмбора лиш наближається до криниці, йому ще довго треба йти.

— Пропали ми всі,— каже Іван. Але Перескачгора як зустрівся з Повітрулею, схопив її за руку, потиснув сильно, і вона випустила пивник з водою. Він узяв його, а порожній дав їй і пустив її. Повітруля з порожнім знову побігла по воду. Як увидів Перескачгора, що має час, сїв трохи відпочити і заспав собі, поклавши під голову кістку, щоб довго не спав, бо буде колоти. Іван каже Далекоглядові:

— Ану, ще раз подивися, де наш цїмбора. Чому його ще нема?

Дивиться той, а Повітруля вже з другим пивником вернулася, з Перескачгора спить.

— Аж тепер ми пропадемо всі,— каже Іван. Тоді Далекогляд бере свій лук і хоче стріляти. Каже:

— Я виб'ю йому з-під голови кістку. Вона стрясе його головою, і він пробудиться. Іван каже:

— Протри собі очі, бо не увидиш кістку і вистрілиш йому в голову.

Той протер очі й говорить:

— Е, тепер я бачу, що є в кістці всередині. Як прицілився Далекогляд і як стрілив, то прямо в кістку попав. Кістка вискочила з-під голови. Перескачгора прохопився, узяв пивник з живуцою водою і бігом за Повітрулею. Біжить, доганяє Повітрулю уже близько коло царського палацу. Тут як штовхне бабу, пивник вискочив з рук і розбився, й вода виллялася. Перескачгора забігав в палац і кладе пивник цареві на стіл. Тоді цар іще більше розсердився і придумав нове завдання. Змішав докупи пшеницю, овес, жито, гречку і говорить Іванові:

— Коли ти такий мудрий, то за день розбери все це окремо, щоб був міх пшениці, вівса, жита, гречки.

Іван подивився на те і думає собі: «Це не за день, а семеро їх і за місяць не розберуть». Тоді згадав він за мурашчину ніжку. Витяг її з кишені, потряс нею, і перед ним з'явилася старша мурашка, і каже:

— Що хочеш, пресвітлий царю, яку допомогу?

— Бачиш, цар Поганин усе зерно змішав докупи, а треба розібрати кожне окремо і скласти в мішки.

Старша мурашка як зацвіркоче по-своєму — в ту мить посходилися мурашки. Вона поділила їх на групи, дала їм наказ носити в один міх пшеницю, в другий — жито, в третій — овес і в четвертий — гречку. Всі мурашки зразу приступили до роботи. За дві години наказ був виконаний, все було готове.

Пішов Іван до царя і каже:

— Пресвітлий царю, все зроблено так, як ти велів. Цар подивився і аж очам своїм не вірить. Робота була виконана точно і в дуже короткий строк. Цар серйозно став думати над тим, як знищити Івана і його товаришів. У царя була дача, зроблена з самого заліза. Він розпорядився покласти там постелі і каже:

— Нині йдіть спати, а завтра будемо говорити. Іван і його друзі полягали спати, а цар дав наказ обкласти з усіх боків ту дачу дровами і запалити, щоб там вони згоріли.

Так то й було зроблено. Дрова почали горіти, залізо стало нагріватися, пекти. Іван проснувся і кричить:

— Горимо!

Усі повставали. А той Мороз, що ніс дрова в хащу, спить собі. Йому якраз добре. Будять і його:

— Вставай, діду, горимо!

Дідо встав, вивернув на собі шубу, й повіяло прохолодою, стало всім нормально. А ті, що клали вогонь почали мерзнути і всі позамерзли.

Вранці цар Поганин каже служниці:

— Іди та вибери з тої дачі попіл, бо з тих сватачів майже лише попіл лишився.

Приходить служниця, відкриває двері, а вони всі живі, а слуги померзли. На стінах мороз натягнув іній. Прибігає служниця до царя й каже:

— Ті не згоріли, вони живі, а померзли ваші слуги, бо там усе в льоду.

Тоді цар підібрав десять дівок: волосся, очі, ніс, брови, плаття — все було однакове. Покликав Івана і каже:

— Тут десять дівок. Упізнай, котра моя донька, вибери її, і буде твоя.

Іван зажурився. «Аж тепер моя голова полетить з плеч»,— думає собі. Але згадав бджолу і її крило. Вийшов на двір, вийняв з кишені крило, запалив його. Тут прилітає бджола і каже:

— Яке горе маєш, пресвітлий царю?

— Шість бід переніс, а сьому біду без твоєї допомоги не зможу. Треба узнати, котра царська донька, бо є десять дівчат і всі однакові.

— Добре,— каже бджола,— Неси мене в кімнату. Котра буде царська дочка, я сяду їй на ніс. Вона буде рукою махати, а ти бери і веди її геть.

Заходить Іван до палацу. Залітає бджола, крутиться довкола принцеси, крутиться і сідає на ніс. А принцеса не змахує рукою. Тоді бджола прилетіла до Івана й каже: — За тебе і я мушу пропадати, бо сяду принцесі на ніс і вжалю її. Вона тоді змахне рукою, і впізнаєш, котра царська дочка.

Бджола полетіла, сіла принцесі на ніс і вкусила її. Та вхопилася рукою за ніс. Іван узяв принцесу за руку і витяг її з межі інших дівчат. Тоді цар скрикнув:

— Раз ти такий мудрий, залишайся царем, а мені відрубай голову.

Іван узяв шаблю і як махнув, то голова в один бік полетіла, а тіло в другий. Принцеса як не вертілася, як не крутилася, а не могла сховатися ніде з опухлим носом.

Селянський син Іван пішов за своїм вітцем, матір'ю, братами і сестрами, привів їх у царський палац, зробили велике весілля і там усі собі жили разом.